

13^{ος}

Πανελλαδικός Μαθητικός Διαγωνισμός Φιλοσοφικού Δοκιμίου

Υπό την Αιγίδα του Πανεπιστημίου Πατρών

Διοργάνωση: Τμήμα Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Πατρών
Υποστήριξη: Κέντρο Ελληνικών Σπουδών (Ελλάδας) του Πανεπιστημίου Harvard
Πανελλήνια Ένωση Φιλολόγων
Κίνηση για τη Διδασκαλία της Φιλοσοφίας στην Εκπαίδευση

Θέμα 2023-2024: «**Βία και ισχύς**»

Προκριματική φάση: 27 Ιανουαρίου 2024
Τελική φάση: Πάτρα, 1-3 Μαρτίου 2024

Οδηγίες προκριματικής φάσης (27 Ιανουαρίου 2024)

- Προεργασία.** Η προκριματική φάση του Διαγωνισμού διεξάγεται σε 24 διαγωνιστικά κέντρα που έχουν οριστεί από τις κατά τόπους Διευθύνσεις Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και υπό την ευθύνη των Τοπικών Επιτροπών που έχουν συγκροτηθεί. Έχουν δηλώσει συμμετοχή 447 μαθήτριες και μαθητές.
Με την προσέλευσή τους οι διαγωνιζόμενοι/-ες συμπληρώνουν τα στοιχεία τους στο **τετράδιο** ή στην **κόλλα** που τους δίνεται από τους επιτηρητές και στην **κατάσταση προσέλευσης** που θα βρείτε στα έντυπα του 13ου Διαγωνισμού (<https://contest.philosophy-upatras.gr/>). Δεν είναι απαραίτητο να γίνει ταυτοποίηση των συμμετεχόντων, εφόσον παρίστανται οι εκπαιδευτικοί τους.
Ως υλικό γραφής μπορούν να χρησιμοποιηθούν τετράδια πανελλαδικών εξετάσεων ή απλές κόλλες αναφοράς. Αν χρησιμοποιηθούν **κόλλες**, καλό είναι η πρώτη σελίδα να διατηρηθεί αποκλειστικά για την καταχώριση των προσωπικών στοιχείων και των βαθμολογιών, ώστε η επεξεργασία του δοκιμίου να ξεκινήσει από τη δεύτερη σελίδα της κόλλας.
Οι επιτηρητές **καλύπτουν τα στοιχεία** των διαγωνιζόμενων στα τετράδια ή στις κόλλες, ώστε να καταστούν ανώνυμα. Συνήθως χρησιμοποιείται γι' αυτό υλικό από τις πανελλαδικές εξετάσεις.
- Διεξαγωγή.** Τα θέματα θα αποσταλούν γύρω στις **09:00 π.μ.** από την ηλεκτρονική διεύθυνση του **διαγωνισμού** στα διαγωνιστικά κέντρα με ηλεκτρονικό μήνυμα και σε μορφή συνημμένου αρχείου pdf. Η Τοπική Επιτροπή παραλαμβάνει, βεβαιώνεται για την αρτιότητα των θεμάτων και αναπαράγει με πιστότητα τον απαιτούμενο αριθμό αντιγράφων.
Οι διαγωνιζόμενοι/-ες καλούνται να αναπτύξουν κατ' επιλογή τους **ένα** από τα τρία προτεινόμενα θέματα. Η διάρκεια του διαγωνισμού θα είναι **τρίωρη**, αρχής γενομένης από τη διανομή των θεμάτων.
Μετά την έναρξη και κατά τη διάρκεια του διαγωνισμού **δεν επιτρέπεται** μαθητής ή μαθήτρια να κάνει χρήση συμβουλευτικού υλικού (βιβλίων, βασικών κειμένων, σημειώσεων κλπ.) ή οποιουδήποτε ηλεκτρονικού μέσου. Μπορεί να ωστόσο να χρησιμοποιήσει μέρος του τετραδίου ή της κόλλας του ως πρόχειρο φύλλο για σημειώσεις τις στιγμές, σε συνεννόηση με τους επιτηρητές. Τα πρόχειρα παραδίδονται στο τέλος μαζί με το δοκίμιό του.
Για τυχόν **διευκρινιστικές ερωτήσεις** επί των θεμάτων η Επιστημονική και Οργανωτική Επιτροπή θα απαντά για περιορισμένο χρόνο στα εξής τηλέφωνα: Αικ. Καλέρη (2610 969907), Μ. Παρούσης (6934 241862).
Μετά το πέρας της τριώρης δοκιμασίας η Τοπική Επιτροπή επικυρώνει το παρουσιολόγιο και παραδίδει τα δοκίμια των μαθητών στους βαθμολογητές.
Για οποιοδήποτε διαδικαστικό ζήτημα, μπορείτε να απευθύνεστε στη Γραμματεία του Διαγωνισμού (Χ. Ταμπάκης, τηλ. 2610 997623).

Σας ευχαριστούμε θερμά για τη συνεργασία σας!

Η Επιστημονική και Οργανωτική Επιτροπή

Θέματα 2024

Επιλέγετε για να αναπτύξετε **ένα** από τα τρία θέματα!

Αναπτύσσετε τις σκέψεις σας με επιχειρήματα και τεκμήρια, διαμορφώνοντας ένα λογικά συνεκτικό κείμενο.

1^ο ΘΕΜΑ

Σύμφωνα με την άποψη πολλών φιλοσόφων αλλά και σύμφωνα με την ιστορική εμπειρία, η βία και η επιθετικότητα μοιάζουν συνυφασμένες με την ανθρώπινη ζωή σε ατομικό και σε συλλογικό επίπεδο. Θεωρείτε ότι τα αίτια που καθορίζουν τη συνθήκη αυτή επιβάλλονται αναγκαία; Υπάρχουν δυνατότητες αποφυγής της βίας;

2^ο ΘΕΜΑ

Παλιότεροι φιλόσοφοι, όπως ο Τ. Χομπς, υποστήριξαν ότι δίχως τη χρήση ή την απειλή βίας είναι αδύνατη η συγκρότηση μιας πολιτικής κοινότητας. Γι' αυτό η κρατική εξουσία που μεριμνά για την κοινωνική ειρήνη δεν καταργεί τη βία αλλά προσπαθεί να τη μονοπωλήσει. Για τον Χομπς ο κυρίαρχος, αυτός δηλαδή που ασκεί την πολιτική εξουσία, πρέπει να εμπνέει τον φόβο στους υπηκόους του — γι' αυτό άλλωστε παρομοιάζεται με τον Λεβιάθαν, ένα μυθικό, θαλάσσιο κήτος, η θέα του οποίου δεν μπορεί παρά να προκαλεί δέος και τρόμο. Ωστόσο, στο παρακάτω απόσπασμα από το βιβλίο *Τάο Τε Τσινγκ*, ο Λάο Τσε, ένας από τους μεγαλύτερους φιλοσόφους της Κίνας (γεννημένος το 604 π.Χ.), φαίνεται να υποβαθμίζει τη βία και τον καταναγκασμό ως θεμελιώδη χαρακτηριστικά της άσκησης πολιτικής εξουσίας και να προκρίνει μια διαφορετική μορφή διακυβέρνησης:

«Όταν ο Σοφός κυβερνά,
Είναι σαν να μην υπάρχει.
Ο καλύτερος μετά από αυτόν είναι ο ηγέτης
Που ο λαός του τον περιβάλλει με αγάπη.
Αμέσως μετά, εκείνος που τον φοβούνται.
Ο χειρότερος, αυτός που τον περιφρονούν.
...
Όταν ο Σοφός τελειώνει το έργο του,
Χωρίς τυμπανοκρουσίες,
Οι άνθρωποι λένε: «Για δες,
Τι καλά που τα καταφέραμε!»

Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την άποψη του Λάο Τσε; Είναι δυνατόν, όπως υποστηρίζει ο Λάο Τσε, η πολιτική εξουσία να ασκείται «σαν να μην υπάρχει», δηλαδή να μην ασκεί ποτέ βία και να μην εξαναγκάζει τους πολίτες να συμμορφωθούν με τους νόμους του κράτους;

3^ο ΘΕΜΑ

Ὁ ἰσχυρισμός ὅτι ὁ Λόγος μπορεῖ νὰ ὑπερβεῖ τὴν ἐπιδίωξη ἰσχύος ἐπειδὴ διαφέρει ἀπὸ τούτη οὐσιαστικά, ἀποτελεῖ τὴ δεύτερη βασικὴ θέση τῆς κανονιστικῆς φιλοσοφίας καί, ὅπως ξέρομε, κυριαρχεῖ στὸ προσκήνιο ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Πλάτωνα. Ἡ ἐπιδίωξη ἰσχύος ἀποτελεῖ, ὅπως λέγεται, ἕνα σκοτεινὸ ψυχόρμητο ἢ μίαν ἄλογη ἀνάγκη ποὺ συνυφαίνεται μὲ τὴν κοντόθωρη ἐπιθυμία τῆς αἰσθησιακῆς ἡδονῆς καὶ θὰ ἔπρεπε, ὅπως κι αὐτὴ ἢ τελευταία, νὰ τεθεῖ ὑπὸ τὸν ἔλεγχο τοῦ ὑπέρτερου ὀρθολογικοῦ πνεύματος. Ὡστόσο τὰ πράγματα ἔχουν ἀκριβῶς ἀντίστροφα. Ἡ βούληση τῆς ἰσχύος — διαφορετικὰ ἀπ' ὅσα πίστευε ὁ Νίτσε — εἶναι φαινόμενο ἀνθρώπινο μὲ τὴν εἰδοποιὸ σημασία, ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὸ εἰδοποιὸ γνῶρισμα τοῦ ἀνθρώπου ἐγκεῖται σ' ὅ,τι συνηθίσαμε νὰ ὀνομάζουμε «πνεῦμα» ἢ «Λόγο». Ἡ ἐπιδίωξη ἰσχύος, ἂν ἔχει κάποιες, ἔστω καὶ μικρὲς κοινωνικὲς ἀξιώσεις, δὲν μπορεῖ νὰ ἐνεργοποιηθεῖ ἐφ' ὅσον ὁ ὑποκειμενικὸς τῆς φορέας δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ παραιτηθεῖ ἀπὸ τὴν ἄμεση ἡδονὴ καὶ ἐν γένει νὰ ὑποτάξει, σχεδιάζοντας καὶ προνοώντας, τὶς βραχυπρόθεσμες ἐπιθυμίες στοὺς μακροπρόθεσμοις στόχους του. Βέβαια, στοὺς ἠθικοὺς φιλοσόφους φαίνεται ἀπίστευτο καὶ παράδοξο ὅτι ἕνα πνεῦμα τὸ ὁποῖο ἐπιδιώκει τὴν ἰσχύ καὶ τὴν ἐξουσία, μεθοδεύει τὴ δραστηριότητά του παρόμοια μὲ τὸ πνεῦμα ποὺ ἀφοσιώνεται στὴν ἄσκηση τῆς ἀρετῆς. Γιὰ νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὸ παράδοξο αὐτὸ προσπάθησαν ἀνέκαθεν νὰ χαραξοῦν σαφεῖ ὄρια ἀνάμεσα στὸν κανονιστικὸ καὶ στὸν ἐργαλειακὸ Λόγο. Ὅμως τέτοια ὄρια θὰ μπορούσαν νὰ χαραχθοῦν μονάχα ἂν ἦταν ἀπολύτως ἀδύνατο νὰ χρησιμοποιηθοῦν οἱ ἠθικὲς καὶ κανονιστικὲς ἀρχὲς ὡς ἐργαλεῖα γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῶν σκοπῶν τῆς ἰσχύος. Ὡστόσο — ὅπως εἶναι γνωστὸ καὶ ἀποδεδειγμένο — ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο συμβαίνει.

Π. Κονδύλης, *Ἡ ἡδονή, ἡ ἰσχύς, ἡ οὐτοπία*. Αθήνα: Στιγμὴ, σελ. 102-103.

Κατὰ τὸν Κονδύλη ἡ ἐπιδίωξη ἰσχύος δὲν ἐκφράζεται μόνον ὡς φυσικὴ βία ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπιβολὴ τοῦ Λόγου. Ποια θὰ ἦταν ἡ δική σας τοποθέτηση ἐπ' αὐτοῦ; Ἀπαντήστε ἀφοῦ διαβάσετε καὶ ἀναλύσετε τὸ σχετικὸ χωρίο μὲ βάση καὶ τὴ γνώση γιὰ τὸ θέμα ποὺ ἀποκομίσατε ἀπὸ τὴ μελέτη σας.

Τέλος διατύπωσης τῶν θεμάτων.

Καλὴ δύναμη καὶ φρόνηση!

Κατάσταση προσέλευσης μαθητών και μαθητριών

Η παρούσα κατάσταση συμπληρώνεται από τους μαθητές/-τριες που προσήλθαν για την προκριματική φάση του Διαγωνισμού και πριν από την έναρξη της διαγωνιστικής διαδικασίας. Συνοδεύει τα δοκίμια που αποστέλλονται στην οικεία Διεύθυνση ΔΕ και χρησιμεύει ως παρουσιολόγιο.

Διαγωνιστικό Κέντρο: .....

α/α	Επώνυμο και όνομα	Σχολείο	Τάξη	Προσανατολισμός σπουδών
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				

(Αν δεν επαρκεί ο πίνακας, συνεχίστε την αρίθμηση χρησιμοποιώντας την επόμενη σελίδα.)

Οι υπεύθυνοι επιτηρητές (υπογραφή-ονοματεπώνυμο)

